

INFORME FINAL PROJECTE D'INNOVACIÓ DOCENT

Estratègies de docència mixta aplicades als alumnes de Llatí de primer curs

Salvador Iranzo Abellán

Departament de Filologia Clàssica, Romànica i Semítica

Facultat de Filologia i Comunicació

INFORME FINAL PROJECTE D'INNOVACIÓ DOCENT

Estratègies de docència mixta aplicades als alumnes de Llatí de primer curs

1. DADES TÈCNIQUES DEL PROJECTE

Títol: *Estratègies de docència mixta aplicades als alumnes de Llatí de primer curs*

Codi: 2020PID-UB/024

Durada: 01/1/2021 – 31/1/2023 (dos anys)

Responsable: Salvador Iranzo Abellán

PDI implicat: Salvador Iranzo Abellán (UB)
Pere J. Quetglas Nicolau (UB)
Mercè Puig Rodríguez-Escalona (UB)
Antonia Rísquez Madrid (UB)
Carlos Prieto Espinosa (Universidade de Lisboa)
Víctor Sabaté Vidal (UB)
Manuel Santos González (Institut Obert de Catalunya – IOC)
Anahí Álvarez Aguado (UB)

2. PRESENTACIÓ

2.1. Dades del context d'aplicació

El projecte pretenia elaborar material (recursos i activitats) que, d'una banda, poguessin servir de reforç als estudiants de Llatí de primer curs i, de l'altra, poguessin ser aprofitats pels professors de l'assignatura en les seves classes. En aquest sentit, l'assignatura principal per a la qual estava pensat era, sobretot, Llatí I, que es cursa el primer any i és comuna a tots els estudis de Filologia. Les mancances detectades amb aquests alumnes van ser les següents:

a) Alumnes que no han fet mai llatí:

No han fet la modalitat d'Humanitats al batxillerat, per la qual cosa no han estudiat llatí, o bé han accedit a la universitat a través de les proves de més grans de 25 anys o les

de més grans de 45. Molts necessiten un reforç ja sigui perquè els costa seguir el ritme de les classes, ja sigui perquè no duen una bona base gramatical, la qual cosa els dificulta molt l'aprenentatge.

b) Alumnes que prèviament han fet llatí:

Tot i haver fet llatí a Batxillerat, i tot i que el currículum en aquest nivell d'estudis està perfectament fixat, la disparitat de nivells que presenten els estudiants és impressionant. Es barregen estudiants que tradueixen amb facilitat textos d'una gran complexitat amb alumnes que tenen uns problemes enormes amb textos molt senzills. Hi ha alumnes amb carències molt greus (tot i haver fet dos cursos de llatí a Batxillerat). Bàsicament, aquests problemes són:

- coneixement insuficient de la morfologia nominal
- coneixement insuficient de la morfologia pronominal
- coneixement insuficient de la morfologia verbal
- problemes d'identificació de les estructures sintàctiques (sovint de les més bàsiques, i no només en llatí, també en català/castellà)
- dificultat per traduir textos senzills
- ús inadequat del diccionari (la qual cosa els impedeix trobar el que busquen)

c) Alumnes NESE:

El material elaborat per l'equip pot ajudar-los en cas que necessitin reforçar tot el que s'explica a les classes.

2.2. Finalitat

La finalitat era fer servir estratègies de docència mixta amb material de suport consistent en contingut teòric i activitats. D'altra banda, una vegada començat el projecte, ens vam trobar amb un problema que evidentment no havíem previst: la COVID. Això ens va refermar en la nostra idea d'elaborar material.

2.3. Objectius

Ens havíem plantejar uns objectius inicials relacionats amb la millora dels aprenentatges de l'alumnat implicat:

- Potenciar el treball autònom de l'alumne.
- Motivar els estudiants amb recursos i activitats diferents dels que es poden fer de forma presencial a l'aula.
- Facilitar als estudiants, especialment als que tenen algunes dificultats per diversos motius, les eines suplementàries adients per tal que puguin seguir el ritme del curs i puguin millorar el seu rendiment acadèmic.
- Elaborar estratègies de docència mixta que puguin ser utilitzades pels professors a les seves classes.

Línies d'innovació amb les que es poden vincular els nostres objectius:

- Aprenentatge en entorns virtuals
- LMS (Moodle)
- PLE (Entorns Personal d'Aprenentatge)
- Avaluació
- Autoavaluació
- Avaluació continuada
- Avaluació formativa
- Equip docent
- Metodologies actives per l'aprenentatge
- Aprenentatge autònom
- PBL, Casos i Simulacions
- Aula inversa
- Analítiques d'aprenentatge / Learning Analytics

3. DESENVOLUPAMENT DE L'ACTUACIÓ

3.1. Accions desplegades

En un primer moment, la nostra intenció era fer servir estratègies de docència mixta. En concret, volíem fer servir dos tipus d'estratègies:

1. Aula inversa, amb material de suport que havia d'incloure contingut teòric i activitats online.
2. Aprenentatge basat en problemes. La idea era fer servir aquesta estratègia per abordar l'anàlisi i la traducció dels textos llatins.

Pel que fa a la primera estratègia, l'aula inversa, hem elaborat contingut teòric i activitats (tant en pdf com qüestionaris de Moodle). Cal dir, però, que, malgrat estava previst al projecte inicial, finalment no hem realitzat cap vídeo. En aquest sentit, en un primer moment vam pensar que l'elaboració de material audiovisual seria una excel·lent eina per facilitar el treball de l'estudiant a casa. De fet, tots els membres de l'equip creiem que és una forma òptima de "classe inversa". Això no obstant, a les diferents reunions de treball que vam mantenir vam constatar que hi havia diferents sensibilitats entre nosaltres en relació al contingut, la duració i, fins i tot, la tipologia dels vídeos. A més, vam arribar a la conclusió que la seva realització no seria tan senzilla com havíem previst en un primer moment. Per aquest motiu, vam optar per elaborar contingut teòric que es pogués penjar a l'aula i que anés acompanyat de diferents activitats. Vam decidir fixar uns mínims consensuats de gramàtica per tal que els estudiants poguessin repassar la morfologia nominal, la pronominal i la verbal.

Pel que fa al material teòric, hem elaborat contingut sobre els següents temes:

A) MORFOLOGIA NOMINAL:

1. **Substantius:** graella declinacions
2. **Adjectius:** graella declinacions
graus de l'adjectiu (comparatiu i superlatiu)
3. **Pronoms:** graelles declinacions
4. **Adverbis:** contingut teòric

B) MORFOLOGIA VERBAL:

- 1. Formes personals:** enunciat del verb llatí
els temps verbals
la veu passiva
els valor de *sum*
graelles de verbs

- 2. Formes no persones:** participi
infinitiu
gerundi

Tot el contingut teòric s'ha fet en CATALÀ i en CASTELLÀ per tal de poder ajudar a totes les tipologies d'estudiants que teníem a l'aula.

Juntament al material teòric, vam elaborar també diversos exercicis. Les activitats van ser de dos tipus:

- Material autodescarregable (exercicis en pdf acompanyats del solucionari corresponent, també en pdf).
- Qüestionaris de Moodle.

Quant al material descarregable, consistia en graelles en pdf de morfologia nominal (per practicar les declinacions i la concordança dels adjectius amb els substantius) i de morfologia verbal (per aprendre a identificar els diferents temps). En tots els casos l'estudiant es podia baixar el solucionari per comprovar ell mateix els seus encerts i les seves errades.

Respecte als qüestionaris de Moodle, n'hi havia de morfologia nominal i de morfologia verbal.

Tots dos tipus d'activitats (material descarregable i qüestionaris) estaven disponibles a l'aula del curs. De fet, en tots dos casos la idea era la mateixa:

- Potenciar el treball autònom de l'alumne

- Motivar els estudiants amb recursos i activitats diferents dels que es podien fer de forma presencial a classe.

Quant a la segona estratègia, l'aprenentatge basat en problemes, l'hem fet servir a l'hora de treballar els textos a l'aula, és a dir, a l'hora de traduir. La idea era facilitar frases (de vegades, textos breus) que contenien construccions sintàctiques encara no ben treballades a l'aula per a incentivar el treball autònom dels estudiants. Es tractava de fer servir aquesta estratègia fora de l'aula per abordar l'anàlisi i la traducció dels textos llatins.

Pel que fa al cronograma, el curs 2021-2022 ja es van obrir els primers qüestionaris no avaluable a l'aula de Llatí I. Els primers van estar disponibles a finals de setembre i els últims es van obrir a finals de desembre. Una vegada oberts, es van mantenir fins a la segona convocatòria de juny per tal que els alumnes que havien suspès poguessin practicar.

4. RESULTATS

Respecte a les activitats en pdf que els alumnes es podien descarregar de l'aula (amb el corresponent solucionari), com que tenien un caràcter optatiu, no ha estat possible fer un seguiment del nombre exacte d'estudiants que les han realitzat. Això no obstant, a classe es va preguntar als alumnes i tots van mostrar una gran satisfacció per poder disposar d'aquest material. En aquest sentit, la plataforma Moodle permet comprovar si les carpetes on estan allotjades aquestes activitats han estat obertes pels estudiants, però és impossible saber si finalment han acabat realitzant les activitats. Tot i així, la valoració a classe d'aquests exercicis de suport per part dels estudiants ha sigut molt satisfactòria.

D'altra banda, pel que fa als qüestionaris de Moodle, aquí sí tenim les dades dels alumnes. Vam fer una primera prova "pilot" amb un grup de Llatí I de nivell inicial (grup G7). En aquest cas, tot i que les activitats no eren obligatòries, sinó voluntàries, d'un total de 68 estudiants, van respondre els qüestionaris una mitjana de 30 alumnes, és a dir, gairebé el 44% de l'alumnat. Curiosament, a mida que els qüestionaris s'anaven complicant, les notes no van mostrar una davallada significativa, la qual cosa, al nostre parer, confirmaria que la progressió estava ben pautaada.

5. CONCLUSIONS

Estem convençuts d'haver aconseguit els objectius principals que ens vam fixar: (1) Potenciar el treball autònom de l'alumne; (2) Motivar els estudiants amb recursos i activitats diferents dels que es poden fer de forma presencial a l'aula; (3) Facilitar als estudiants, especialment als que tenen algunes dificultats per diversos motius, les eines suplementàries adients per tal que puguin seguir el ritme del curs i puguin millorar el seu rendiment acadèmic; (4) Elaborar estratègies de docència mixta que puguin ser utilitzades pels professors a les seves classes.

Pel que fa a l'objectiu (1), l'estudiant tenia tot el material al seu abast a l'aula, tant el contingut teòric com les activitats, per la qual cosa podia estudiar i/o repassar de forma autònoma.

Quant a l'objectiu (2), a classe no hi ha temps per realitzar exercicis de morfologia nominal ni verbal, per la qual cosa els fulls amb graelles (acompanyats del solucionari en pdf) han estat una bona eina per millorar el nivell de llatí dels estudiants. Així ens ho han fet saber quan han estat preguntats a classe.

D'altra banda, la realització de qüestionaris de caire optatiu que no puntuaven de cara a la nota final els ha permès també de millorar les seves destreses amb la llengua llatina. A més, els han ajudat no només pel que fa als dos exàmens realitzats al llarg del curs, sinó també amb els qüestionaris d'avaluació contínua que sí puntuaven a la nota final. En aquest sentit, cal assenyalar que gairebé la meitat dels estudiants han fet els qüestionaris de pràctica tot i no ser obligatoris

El tercer punt dels objectius està vinculat als dos anteriors. Sens dubte, la consulta del material suplementari i la realització de les activitats optatives (no avaluables) els ha servit de gran ajut. I així ens ho han manifestat.

Per últim, és cert que l'objectiu (4), "Elaborar estratègies de docència mixta que puguin ser utilitzades pels professors a les seves classes", només s'ha centrat en contingut de tipus teòric penjat a l'aula i no ha estat complementat amb els vídeos que s'havien previst inicialment. Tanmateix, pensem que amb el material elaborat hem pogut assolir l'objectiu marcat.

que hi havia a l'aula i que no Això no obstant, és cert que hi ha una certa sensació agredolça perquè un dels punts principals que ens havíem marcat havia estat fer vídeos. De totes maneres, hem arribat a la conclusió que el material preparat ens servirà per fer una pas endavant en un nou Projecte d'Innovació Docent. En aquest cas hem atresorat

l'experiència i la pràctica per tal de poder encetar amb garanties d'èxit el que seria un segon pas, la realització dels vídeos.

Els estudiants han mostrat la seva satisfacció pel material i per les activitats. A més, cal destacar que s'han mostrat especialment agraïts pel fet d'haver penjat el material tant en català com en castellà. En aquest sentit, cal dir que no hem establert cap mètode per comprovar en quina llengua feien servir normalment els continguts.

6. VALORACIÓ DELS IMPLICATS

Per part dels professors, l'experiència ha estat molt positiva. A banda de poder disposar d'un material teòric i pràctic per a les classes, això també ha permès d'uniformitzar o equilibrar el nivell dels diferents grups. Hi ha hagut algunes reticències sobre l'ordre en la presentació dels continguts i sobre el tipus d'exercicis, però s'han pogut solucionar a les reunions de treball.

Quant a l'alumnat, han mostrat la seva satisfacció pel material disponible a l'aula. Creiem (i els propis estudiants comparteixen aquesta creença) que aquest material ha permès consolidar els continguts a unes promocions que havien patit un cert desequilibri de nivell com conseqüència del daltabaix produït per la COVID. Gairebé la meitat dels estudiants van fer els qüestionaris malgrat que no eren activitats obligatòries. Per a nosaltres ha estat tot un èxit. En futurs PID volem aconseguir que aquest percentatge pugui i s'acosti al 75/80% de l'alumnat.

7. CONTINUÏTAT I ELEMENTS DE MILLORA

7.1. Continuïtat

Creiem necessari continuar amb la feina encetada. Cal tenir presents alguns punts:

- La pàgina Hesperia Latina (<http://www.ub.edu/hesperialatina/index.html>), que havia estat, en part, inspiradora del nostre Projecte d'Innovació Docent, ha desaparegut i ja no es pot consultar. Aquest fet ens ha refermat en la necessitat de continuar la nostra tasca per tal de posar a l'abast dels estudiants de Llatí contingut teòric i exercicis per practicar.
- El material descarregable (graelles en pdf amb solucionari) i els qüestionaris de Moodle estan a disposició dels professors de Llatí I perquè els facin servir amb les seves aules.

7.2. Elements de millora

Creiem que el Projecte d'Innovació Docent hauria de continuar. Són varies les millores que podem introduir:

- Crear més **exercicis de morfologia en versió online** (serien semblants als que hi ha a les graelles en pdf que disposen del solucionari corresponent). Estem convençuts que hem de fer activitats d'aquest tipus explotant encara més les possibilitats que ofereixen els qüestionaris de Moodle.
- En relació al punt anterior, fer més activitats online ens facilitaria molta més informació sobre el nivell dels estudiants (informació que, per exemple, no tenim per als exercicis en pdf que es descarreguen).
- Elaborar un gran **banc de preguntes** per als qüestionaris que proporcioni **preguntes aleatòries**. Aquesta opció facilitaria molt l'aprenentatge ja que cada vegada que l'alumne entrés en aquest tipus de qüestionaris, es trobaria preguntes diferents. Això no obstant, per tal que els qüestionaris aleatoris siguin efectius, el banc de preguntes ha de tenir, com a mínim, 600 preguntes. És una feina que volem encetar.
- Provar un dels recursos del Moodle que no hem fet servir encara i que, al nostre parer, podria donar molt de joc: la **Llició**. Es tracta d'un recurs interactiu que podria proporcionar uns resultats semblants als dels vídeos sense la necessitat de fer una inversió tan gran de temps i de diners. Creiem que paga la pena fer algunes lliçons de prova per tal de valorar la rebuda per part dels estudiants. La llició de Moodle permet fer un itinerari teòric perfectament guiat. L'alumne va trobant diversos exercicis al llarg de la llició. Si respon correctament, avança. Si s'equivoca, automàticament torna enrere cap a la teoria que no ha assimilat bé.
- Elaborar continguts teòrics en vídeo, tot i que, considerem que aquesta serà la última fase del nostre projecte (no la primera, tal com havíem previst de forma una mica ingènua).

No descartem, en absolut, l'elaboració de vídeos en un futur pròxim. En aquests moments, però, la complexitat de la seva elaboració i la gran quantitat de recursos que

impliquen (tant de temps com de diners), ens han abocat a centrar-nos en la consolidació del material teòric i de les activitats. A més, volem explotar l'opció de les **llicons de Moodle**. Una vegada ja tinguem prou material, serà el moment de passar a format audiovisual (vídeo) bona part des recursos elaborats.

Per tant, creiem fonamental continuar amb la línia encetada, però, en principi, aquest curs deixarem passar la convocatòria de nous projectes. Cal dir que a l'equip s'han produït algunes baixes (jubilacions, canvis d'universitat...), així com situacions personals que aconsellen esperar un any per tal de demanar un nou Projecte d'Innovació Docent. El curs vinent tornarem a sol·licitar un nou PID amb nous companys que s'incorporaran als grups de l'assignatura de Llatí I.

8. DIFUSIÓ DE L'EXPERIÈNCIA

Pel que fa a la difusió de l'experiència, atès que tot el material elaborat és dins el campus virtual, només ha pogut ser vist pels alumnes de Llatí I (assignatura de primer curs).

Tot i que la nostra primera idea era fer servir el **WordPress** per tal de publicar en obert el material, vam veure de seguida que era massa complicat fer un material del no res per difondre'l fora de la universitat. Vam demanar el consell d'un especialista, en Roger Segú (rogersegu@gmail.com), que treballa en "Assessorament de disseny web i experiència d'usuari". La idea era valorar com publicar en el web, fent servir el WordPress, els continguts teòrics i les activitats del nostre Projecte d'Innovació Docent. Finalment, després de valorar al si de l'equip els comentaris que ens va fer el Roger Segú, vam adoptar, en aquesta fase del nostre projecte, una opció més conservadora. Hem elaborat un material que els professors de l'assignatura de Llatí I podran fer servir amb els seus estudiants i que podrà anar completant-se i millorant-se progressivament. Fer el pas d'aquest material a una plataforma com WordPress serà molt més senzill.